

Stupeň vědeckého poznání procesu rozpadu jugoslávské federace se i po více než dvou dekádách, které uplynuly od konce s ním spjatého krvavého válečného konfliktu, nachází stále ještě na překvapivě nízké úrovni. Nepřeberné množství dosud zveřejněných publikací či článků nedokázalo ve své většině překročit politické, nacionální či metodologické limity, které se tak výrazně podepsaly na celkovém výsledku takovýchto pokusů.

Politické životopisy představují v kontextu tohoto výzkumu specifickou kategorií. V žádném jiném žánru se totiž do stanovisek autorů těchto biografii nepromítají tak časté a mnohdy i únosnou mez přesahující soudy morálního, nacionálního či politického charakteru.

Chorvatská historiografie dosud nedisponuje žádnou na vědeckých metodách pojatou biografií prvního prezidenta chorvatského státu. Pomineme-li politické pamflety z počátku devadesátých let, první vážnější pokus o kompletní Tudjmanův životopis představuje až dílo chorvatského novináře Darka Hudelista.² Jeho kniha — líčící životní pouť jedné z nejvýraznějších osobností chorvatských moderních dějin — však nezapře žurnalistické pojetí lačné nejen po mapování zásadních momentů Tudjmanova života, ale mnohdy i po přehnané senzacechtivosti. I přes přítomnost řady polopravd či irelevantních údajů však Hudelistovi nelze upřít, že ve své knize současně dokázal shromáždit četné rozhovory s aktéry dění, informace a postřehy z Tudjmanova života.

Americký historik chorvatského původu James S. Sadkovich si vytyčil nelehký úkol. Do debat ohledně úlohy Tudjmanovy osobnosti v novodobých dějinách Chorvatska chtěl přispět podle vlastních slov kriticky pojatým životopisem, nezatíženým osobními preferencemi či nacionálně podmíněným diskurzem. Sadkovich měl v úmyslu předložit plastičtější obraz Franji Tudjmana, jenž by poopravil údajně mediálně pokřivený a nejrůznějšími vášněmi zatížený pohled na tohoto chorvatského politika.

Sadkovich vycházel při koncipování svého biografického díla nejen z obdivuhodného množství sekundární literatury, ale i ze stále relevantnějších pramenů internetové provenience. Sadkovich se také hojně odvolává na údaje z Hudelistovy knihy. Přesto však dílo chorvatského novináře nijak nevyzdvihuje ani neoceňuje, naopak k němu přistupuje krajně kriticky, místy až s patrným despektem. Vzhledem k tomu, co jsme o Hudelistově knižním počínu konstatovali výše, se však ze Sadkovichovy strany jedná o poněkud alibistický přístup. Některé Hudelistovy soudy sice zbavuje publicistického zjednodušování či selektivního přístupu, častěji se však snaží s Hudelistovým opusem za každou cenu polemizovat. V tomto ohledu se však Sadkovich mnohdy uchyluje k opačnému extrému. Hudelistovým snahám vidět za téměř každým Tudjmanovým krokem machiavelistické sklony či zahalit osudové chvíle jeho života rouškou až konspiračních teorií, Sadkovich kontruje až důvěřivým přístupem

1 Tento výstup vznikl v rámci projektu „Chorvatsko na rozcestí. Vnitropolitický vývoj Chorvatska od začátku roku 1989 do prvních pluralitních voleb v roce 1990“ řešeného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze jako Vnitřní grant 2014.

2 HUDELIST, D., *Tudjman: biografija*, Zagreb 2004.

k Tudjmanovým úmyslům a osobním vlastnostem. V jeho podání tak Tudjman vychází jako intelektuál nakloněný pokojným řešením, který proces dezintegrace jugoslávského státu pouze využil jako šanci vyvést chorvatský národ z všudypřítomného chaosu. Sadkovich sice nepopírá Tudjmanovu nacionalistickou orientaci, ale s počínajícím válečným konfliktem v něm vidí příkladného chorvatského vlastence, který naopak v dobách vyostřující se situace vyniká svou politickou prozřetelností a taktem.

Vzhledem k tomu, že Sadkovich se podrobně Tudjmanovu životu věnuje pouze do roku 1989 a ve své knize již neanalyzuje jeho postoje během válek v devadesátých letech, lze mnohé teze výrazně straníci Tudjmanovi při nejlepším považovat za příliš kategorická a nerozvážná tvrzení. Od historika, jenž se však během své odborné činnosti zabýval i mediálním obrazem jugoslávských válek, však takové postoje vyvolávají velmi závažné otázky.

Sadkovichův úmysl zařadit Tudjmanův život do kontextu chorvatských a jugoslávských dějin mnohdy také budí rozpaky. Na události tzv. chorvatského jara tak pohlíží převážně jako na reformně orientované hnutí mající za cíl zbavit Chorvatsko otěží bělehradského centralizmu. Sice správně připouští, že události přelomu šedesátých a sedmdesátých let měly i svou silnou nacionální komponentu, ale v Sadkovichově pojetí má tento proces svou jednoznačnou oprávněnost. Nárůst nacionalistických tendencí v chorvatské společnosti tak podle Sadkovicha reálně ohrožoval stabilitu Titovy Jugoslávie, ale základní cíle a požadavky *chorvatského jara* však podle něj měly především liberální charakter. Také politické události konce osmdesátých let Sadkovich interpretuje schematicky a mnohdy i přehnaně. Z jeho interpretace tak jakékoliv kroky ze strany srbského etnika vycházejí jako šovinistické, zcela neoprávněné či rozbíječské. Do této kategorie tak lze zařadit Sadkovichovo tvrzení, že nejradikálnější organizací v druhé polovině osmdesátých let prý byla Srbská akademie věd a umění (SANU), nikoliv chorvatské radikálně nacionalistické skupiny v zámorí. Podle jeho názoru totiž právě SANU měla největší podíl na radikalizaci chorvatské veřejnosti a jejím příklonu k nacionalismu.

Právě na vztahu k srbskému prostředí lze nejlépe demonstrovat Sadkovichovu neschopnost vyvarovat se nejrůznějším jednostranným hodnocením. Zatímco mnohé západní historiky označuje kvůli jejich pojetí moderních jugoslávských dějin za „prosrbské“ (John Lampe, Dennis Rusinow), a tedy automaticky z hlediska interpretace za méně hodnověrné, obdobné tendence u historiků stranících chorvatskému nacionálnímu dějinnému diskurzu nechává Sadkovich bez povšimnutí. Autor Tudjmanovy biografie se tak zcela evidentně nedokázal zbavit jistých předsudků, na jejichž překonání dle vlastních slov primárně aspiroval.

Přestože Sadkovichova publikace obsahuje jen minimum faktografických chyb, což lze u publikací podobného záběru zajisté kvitovat, nelze jeho pokus o nestranný pohled považovat za úspěšný. Ačkoliv dokázal místy úspěšně nastínit proměnu Tudjmanova myšlenkového světa, ocitl se i sám Sadkovich při hodnocení záměrů a postojů prvního chorvatského prezidenta v zajetí nejrůznějších klišé, předsudků a tendencí tvrzení.